

політичний коментар

число 11 (41), листопад 2006

У цьому числі ***політичного коментаря*** Міжнародний центр перспективних досліджень подає результати аналізу державної політики та чинники впливу на неї у жовтні 2006 року.

Зміст

<i>Головне.....</i>	<i>2</i>
<i>Політична конкуренція.....</i>	<i>3</i>
<i>Зовнішні відносини.....</i>	<i>7</i>
<i>Державні рішення.....</i>	<i>12</i>
<i>Економічне середовище.....</i>	<i>17</i>

***міжнародний центр
перспективних досліджень***

*вул. Пимоненка, 13а, Київ, Україна, 04050
www.icps.com.ua*

ГОЛОВНЕ

Відставка міністрів, що стала наслідком виходу “Нашої України” з переговорного процесу про створення “коаліції національної єдності”, не вплинула на стабільність уряду й “антикризової” коаліції, але й не сприяє налагодженню робочих відносин між Президентом та урядом. Загострення політичного протистояння між ними і його вихід за межі правового поля може призвести до політичної нестабільності (див. **ПОЛІТИЧНА КОНКУРЕНЦІЯ**).

Саме політичні мотиви стали основною причиною відхилення Верховною Радою пакета антикорупційних законопроектів, поданих Президентом. Водночас подання Президентом на розгляд парламенту низки законопроектів, потрібних для вступу України до СОТ, спонукало уряд прискорити роботу над власними законопроектами і скоординувати роботу з парламентом для їхнього розгляду (див. **ДЕРЖАВНІ РІШЕННЯ**).

Уряд активізує двосторонні контакти з Росією, що дає змогу повернутися за стіл переговорів практично з усіх проблемних для українсько-російських відносин питань. Україна та ЄС підписали дві важливі угоди: про спрощення видачі віз для українців і про реадмісію. Початок переговорів про нову поглиблену угоду з ЄС гальмується через зволікання України зі вступом до СОТ: Україна не зможе приєднатися до цієї організації раніше весни 2007 року (див. **ЗОВНІШНІ ВІДНОСИНИ**).

ВВП України продовжує зростати, що зумовлюється сприятливою кон'юнктурою на зовнішніх ринках чорних металів, високим споживчим попитом і потужною інвестиційною активністю. Попри успішне виконання дохідної частини бюджету, недостатні надходження від податку на прибуток і проблеми адміністрування ПДВ можуть призвести до невиконання бюджету 2006 року. Уряду не вдається залучити достатньо коштів для покриття дефіциту бюджету від приватизації та через облігації внутрішньої державної позики: головним джерелом покриття дефіциту бюджету 2006 року будуть зовнішні позики (див. **ЕКОНОМІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ**).

ПОЛІТИЧНА КОНКУРЕНЦІЯ

Протистояння між урядом і Президентом

Протистояння між коаліцією та Президентом щодо конституційних повноважень і формування державної політики має і позитивні, і негативні наслідки. Конкуренція навколо державної політики призводить до появи альтернативних проєктів рішень і в перспективі сприятиме поліпшенню якості державної політики. Водночас продовження боротьби навколо призначень на посади міністрів оборони, закордонних і внутрішніх справ може спровокувати політичну нестабільність, збільшуючи мотиви Президента і коаліції самовільно тлумачити Конституцію на свою користь або ж ініціювати її перегляд.

Протистояння Президента й урядової коаліції в умовах їхньої належності до різних політичних сил неминуче, довготривале і проявлятиметься в різних сферах. Проте існує ризик, що боротьба за призначення урядовців і розмежування повноважень між урядом і Президентом призведе до дестабілізації політичної системи в разі, якщо гравці вийдуть за межі правового поля. Якщо ж сторони дотримуватимуться норм права, їхня конкуренція щодо формування державної політики у перспективі матиме виваженіший і конструктивніший характер.

Перехід “Нашої України” до опозиції та завершення переговорів про створення широкої коаліції порушили питання відставки чотирьох міністрів від “Нашої України” та міністра внутрішніх справ, а також міністрів оборони та закордонних справ, яких Верховна Рада призначає за поданням Президента.

Міністри від “Нашої України”, керуючись рішенням керівництва партії, написали заяви про власні відставки. Депутати задовольнили заяви міністра юстиції Романа Зварича та міністра культури і туризму Ігоря Лихового й призначили на ці посади відповідно Олександра Лавриновича та Юрія Богущького, кандидатури яких запропонував Прем’єр-міністр. Голосування стосовно наступних двох міністрів – міністра охорони здоров’я Юрія Поляченка та міністра сім’ї, молоді та спорту Юрія Павленка відкладено до визначення з кандидатурами їхніх наступників.

Водночас Верховна Рада ухвалила постанову, в якій рекомендувала уряду відсторонити від виконання обов’язків міністра внутрішніх справ Юрія Луценка, а також внесла до порядку денного на 15 листопада звіти міністра оборони та міністра закордонних справ, за наслідками яких деякі депутати від коаліції прогнозують ухвалення рішень про відставку.

Коаліція у цьому протистоянні заходить за межу власних повноважень, довільно їх тлумачачи. Сумнівна з правового погляду рекомендація відсторонити від виконання обов’язків міністра внутрішніх справ, адже Конституція взагалі не передбачає такої процедури, а будь-які рішення про відставку урядовця повинна ухвалювати лише Верховна Рада, а не Кабінет Міністрів. Існують питання і щодо можливості відставки окремих міністрів: Верховна Рада має таке конституційне право, однак процедури відставки міністра в Конституції жодним чином не виписано. Це має відбуватися за аналогією з процедурою відставки уряду чи для цього потрібна спеціальна процедура? Чітко виваженої юридичної відповіді на це запитання немає.

Реакцією на такі дії коаліції може стати довільне тлумачення Президентом власних повноважень. Відставка двох міністрів, подання щодо яких фор-

Основний ризик – вихід за межі правового поля

Верховна Рада прагне звільнити “квоту Президента”

Президент може порушити питання про нездатність Верховної Ради сформувати уряд

мує Президент, відкриває нові можливості для інтерпретації його права розпустити парламент. Президент може проінтерпретувати відсутність у Кабінеті Міністрів двох міністрів як нездатність Верховної Ради сформувати уряд. Якщо така ситуація зберігатиметься впродовж 60 днів, гіпотетично він може ухвалити рішення про розпуск Верховної Ради. Ще однією можливою реакцією Президента на обмеження його впливу на формування уряду можуть стати дії зі скасування чи перегляду політичної реформи.

Стабілізувати ситуацію повинен Конституційний Суд

Іншими словами, кожна зі сторін у протистоянні, що розгортається, має достатньо інструментів для того, щоб наполягати на своєму. Аби ситуація стабілізувалася, суб'єкти політичного протистояння повинні втриматися від власних тлумачень своїх повноважень, визнавши виключну компетенцію Конституційного Суду в цьому питанні. Саме його дієздатність зможе гарантувати, що ситуація не розвинеться в системну політичну кризу. Хоча рішення Конституційного Суду не зможуть забезпечити стосунки у трикутнику парламент—уряд—президент від політичної конфронтації, яка негативно позначиться на державній політиці.

Конкуренція уряду і Президента у виробленні державної політики

Подем протистояння між коаліцією та Президентом щодо державних рішень стала низка законопроектів щодо вступу до СОТ, законопроекти про Кабінет Міністрів, низка антикорупційних законопроектів, поданих до Верховної Ради Президентом.

Парламентська більшість не квапиться підтримувати проекти законів, подані Президентом. Жертвою розбірливості депутатів стали законодавчі пропозиції Президента антикорупційного спрямування: із шести антикорупційних законопроектів, які Президент подав як невідкладні, Верховна Рада підтримала у першому читанні лише ті, які стосувалися підтримки міжнародних конвенцій. Інші три, які запроваджували необхідні зміни у національне законодавство для того, щоб ці конвенції набрали чинності, відхилено (див. **ДЕРЖАВНІ РІШЕННЯ**).

Через брак згоди між Президентом і урядом щодо розмежування повноважень між цими органами влади до Верховної Ради було внесено два варіанти законопроекту про Кабінет Міністрів — урядовий і президентський. До парламенту подано також по два варіанти законопроектів, потрібних для вступу України до СОТ.

Президент розробляє альтернативні варіанти рішень...

Хоча поки що вплив цього протистояння на якість політики неоднозначний, загалом перенесення конкуренції між Президентом і урядом у площину державної політики ми вважаємо позитивним. Фактично у внутрішній політиці Президент бере на себе одну з функцій опозиції, а саме продукування альтернативних проектів рішень. В умовах, коли опозиція не виконує цієї функції, це надзвичайно важливо.

...це може позитивно вплинути на зміст державної політики

Існування якісних альтернатив обмежить можливості уряду ухвалювати неякісні рішення, оскільки це викличе критику опозиції і Президента. Президентські ініціативи у тих сферах, де уряд бездіяльний, спонукатимуть уряд до активніших дій.

Поки що коаліція вважає, що кращим засобом боротьби з Президентом на цьому полі є ігнорування його ініціатив. На нашу думку, таке ставлення швидко зміниться, коли ЗМІ приділятимуть більшу увагу змісту альтернатив і Президент почне у відповідь застосовувати право вето щодо тих законопроектів, які ухвалено без урахування його позиції.

Ми вважаємо, що ті питання державної політики, щодо яких уряд і Президент мають діаметрально протилежні погляди, так і залишаться невідірешеними. Однак з більшості питань економічної політики можна досягти компромісу. Конкуренція Президента й уряду може сповільнити процес ухвалення рішень, але зробити його якіснішим. В умовах конкуренції відверто непродумані рішення опоненти блокуватимуть і критикуватимуть.

Коаліція та уряд: стабільні, але мало результативні

Перші сто днів роботи коаліції демонструють її стабільність. Основні голосування цього періоду – підтримка бюджету у першому читанні, голосування щодо міністрів від “Нашої України” – виявляють скоординованість дій коаліції. Єдиним проколом стало голосування за впровадження мораторію на підвищення тарифів на газ та електроенергію для населення: коаліція випадково підтримала це рішення, хоча воно було абсолютно не вигідне уряду.

Звільнення міністрів від “Нашої України” не вплинуло на стабільність “антикризової” коаліції. Партія регіонів переважає в коаліції, чому не перешкоджають їй коаліційні партнери. Однак відсутність кадрових конфліктів і внутрішня стабільність не збільшують продуктивності коаліції та уряду.

З самого початку діяльності коаліція не була пов’язана сильною та зобов’язальною програмою дій. Відповідно законодавчі ініціативи депутатів від коаліції, як і законодавчі ініціативи уряду, не були спрямовані на вирішення визначених коаліцією нагальних завдань. Зокрема законопроекти щодо вступу до СОТ, визначені стратегічним пріоритетом уряду, подано до Верховної Ради спочатку не урядом, а Президентом. Зосередившись на одному важливому процесі – розробленні й ухваленні бюджету, – коаліція та уряд не виявили спроможності водночас зайнятися чимось іншим.

Сумнівна також можливість коаліції підтримувати всі законодавчі ініціативи уряду. Так, під час голосування законопроектів щодо СОТ КПУ оголосила, що не готова підтримати всі законопроекти. Ухвалення частини з них відбулося завдяки підтримці фракцій “Наша Україна” та БЮТ. Це може стосуватися також інших рішень, наприклад, скорочення соціальних видатків.

Ми прогнозуємо, що коаліція і надалі стабільно існуватиме і підтримуватиме уряд. Однак вона не поєднана спільною програмою дій, що робить її діяльність мало продуктивною з погляду рядового виборця. Для низки голосувань з економічних питань уряду доведеться заручатися підтримкою частини фракцій “Наша Україна” та БЮТ.

Опозиція: ширша, але не краща

Довгоочікуваний перехід в опозицію фракції “Наша Україна” принципово не змінив змісту опозиційної діяльності. Її якість залишається невисокою, опозиція поки що не стає ще одним центром, що продукує альтернативи та піддає якісному аналізу урядові рішення, що ухвалюються.

Збільшення опозиції не стало остаточним – з’їзд “Нашої України” не вніс ясності про статус фракції, і заява Президента про необхідність створення широкої коаліції, що пролунала на з’їзді, є свідченням того,

Звільнення міністрів не зменшить стабільності коаліції

Коаліція не може гарантувати підтримки урядових ініціатив

Збільшення кількості опозиційних фракцій не поліпшує якості їхньої діяльності

що позиція фракції досі роздвоєна: частина її керівництва, зокрема Президент, хочуть бути учасниками коаліції, інша частина – в опозиції. Питання щодо остаточного визначення позиції “Нашої України” переноситься на середину листопада.

***Постає питання
лідерства в
опозиційному таборі***

Перехід “Нашої України” до опозиції замість якісного посилення опозиції викликав нову хвилю політичної боротьби за лідерство між цією фракцією та БЮТ. Створення БЮТ “об’єднаної опозиції” зафіксувало прагнення Юлії Тимошенко стати лідером усіх опозиційних фракцій у парламенті. На протигагу БЮТ “Наша Україна” висунула ідею створення “опозиційної конфедерації”, лідерство в якій поки що невизначене. У відповідь БЮТ оголосила про можливість депутатів від “Нашої України” персонально входити в “об’єднану опозицію”.

Ми не вважаємо, що об’єднання всіх опозиційних фракцій потрібне для ефективної діяльності опозиції. Розмови про об’єднання є прагненням політиків вкотре зіграти на почуттях “помаранчевих” виборців, аніж реальна і необхідна перспектива. З огляду на різні підходи БЮТ та “Нашої України” до економічної та соціальної політики й неперервні особистісні конфлікти між лідерами цих сил доцільнішим було б існування двох окремих опозиційних фракцій, що лише співпрацюють у ключових питаннях. Це могло б стати ще одним кроком у переході від протистояння “помаранчевих” і “біло-блакитних” до протистояння “лівих” та “правих” в українській політиці.

***Опозиція ефективна
в критиці дій влади...***

Свої ж прямі функції опозиційні фракції виконують не настільки результативно. Успішною можна вважати лише діяльність опозиції, спрямовану на критику урядових ініціатив, хоча і в цьому разі така критика часто буває популістською і полягає скорше в навішуванні ярликів, аніж у якісному аналізі хиб і помилок уряду. Яскравим прикладом може слугувати бюджетний процес. Називаючи бюджет “антисоціальним” і “бюджетом геноциду”, опозиція зосередилася на найлегшому: критиці соціальних видатків бюджету, не провівши дискусії щодо всього спектра проблем Державного бюджету і не давши громадянам розуміння суті цього документа.

***...однак менш успішна
в розробленні власних
альтернатив***

Власним ініціативам БЮТ і “Нашої України” бракує стратегічного бачення і системності. Серед ініціатив БЮТ, що здобули широкий розголос, можна назвати лише законопроект про опозицію та зміни до закону про статус народного депутата, які скасовують депутатські пільги. “Наша Україна” запам’яталася лише ініціативою про визнання Голодомору 1930-х років. Порівняння переліку цих ініціатив з президентськими законопроектами у сенсі державної політики вочевидь не на користь перших.

ЗОВНІШНІ ВІДНОСИНИ

Після формування уряду “антикризової” коаліції зовнішня політика України стрімко набирає рис “багатовекторності”. Проте на відміну від багатовекторної зовнішньої політики президента Леоніда Кучми нова багатовекторність більше нагадує розподіл праці у зовнішній політиці. Президент і його команда “ведуть” Україну до ЄС і НАТО, а уряд і парламентська більшість “наводять мости” з Росією. Символічно це виглядає так: у Москві лідери парламентсько-урядової коаліції роздають російському керівництву обіцянки синхронізувати вступ України та Росії до СОТ, а в Брюсселі Президент Віктор Ющенко обговорює формат нової поглибленої угоди з Європейським Союзом.

Відмінність між старою та новою “багатовекторностями” ніби очевидна, проте є ризик, що результат може бути тим самим: неефективність зовнішньої політики передусім як інструменту реалізації внутрішнього потенціалу держави, втрата довіри міжнародних партнерів і марнування часу та можливостей.

Російська Федерація

Активізація двосторонніх контактів на високому державному рівні, що дає шанси на відновлення переговорного процесу з проблемних питань, – головний успіх уряду Віктора Януковича у відносинах з Росією. Прем’єр-міністр України двічі за короткий період відвідав Росію, його російський колега відвідав Україну, де взяв участь у засіданні Міжурядового комітету з питань економічного співробітництва, яке не проводилося з липня 2004 року. Сторони планують засідання Міждержавної комісії Ющенко–Путін на найвищому рівні, яка жодного разу після створення у травні 2005 року не збиралася.

На початку листопада під час візиту міністра закордонних справ РФ Сергея Лаврова до Києва має відбутися засідання міжнародного підкомітету в рамках комісії Ющенко–Путін, у ході якого Україна і Росія повернуться до переговорів з визначення державних кордонів, врегулювання Придністровського конфлікту. Уряд України сподівається, що Україна та Росія зможуть домовитися про демаркацію сухопутного міждержавного кордону та про підписання угоди про реадмісію з Росією, що російська сторона вже кілька років гальмувала.

Крім того, уряди України та Російської Федерації “створили умови” для постачання в Україну газу за найнижчою в Європі ціною (див. **ДЕРЖАВНІ РІШЕННЯ**) та для збільшення постачань російської нафти в Україну. Уряд України очікує скасування заборони на імпорт до Росії продукції тваринництва¹, на цей момент відновлено процес акредитації українських підприємств російською службою ветеринарного нагляду.

На тлі гострої конфліктності та різноманітних торгівельних, енергетичних, “маякових” воєн, що, як по спіралі, розгорталися в українсько-російських відносинах під час правління обох “помаранчевих” урядів, поступ у відносинах з Росією, який упродовж трьох місяців вдалося зробити уряду Віктора Януковича, можна оцінити як успіх, проте є кілька “але”. Те, що український Прем’єр-міністр охрестив “відліком нового часу в українсько-російських відносинах”, має присмак дежавю.

¹ Заборону експорту запроваджено 20 січня 2006 року у розпал торгової та енергетичної “воєн” між Україною та Росією.

Нова багатовекторність: “розподіл праці” у зовнішній політиці

Появлення двосторонніх контактів...

...та помірні ціна на газ – головні успіхи уряду Віктора Януковича

Проблеми української політики щодо Росії ті самі. Уряд не має довгострокової і комплексної стратегії відносин. Його політика спрямована на досягнення короткострокових вигод в економічних питаннях, таких як дешеві енергоресурси і доступ до традиційних ринків збуту, за рахунок поступок у менш важливих, на думку уряду, питаннях, які проте мають стратегічну природу.

Проте незрозуміло, чи уряд має альтернативу “торгівлі” суверенітетом

Незрозуміло, як уряд збирається вирішувати “неекономічні” стратегічні питання, де позиції Росії непоступливі: визначення морських державних кордонів, врегулювання придністровського конфлікту, базування Чорноморського флоту РФ. Перші після приходу нового уряду до влади переговори з питань базування Чорноморського флоту засвідчили, що позиція Росії незмінна: Росія далі гальмує процес інвентаризації об’єктів, не погоджується на звільнення маяків, які займає всупереч судовому рішенню. Відсутність коментарів уряду на заяву Владіміра Путіна про готовність Чорноморського флоту РФ захищати Україну від втручання третіх сторін породжує сумніви, наскільки уряд готовий захищати український суверенітет і національні інтереси, чи його цікавлять суто дешеві економічні ресурси.

Інша проблема уряду “антикризової” коаліції – непрозорість ухвалення рішень, слабка інформаційна кампанія. За відсутності публічних документів чи офіційно оприлюдненої позиції уряду громадськість отримує інформацію зі ЗМІ про те, на які поступки готова піти Партія регіонів у внутрішній і зовнішній політиці України задля дешевих енергоносіїв.

Росія переходить до наступальної політики

Повернення до влади команди Партії регіонів та її перше випробовування газом дали російському керівництву підстави перейти до наступальної політики, що демонструє готовність Росії до повернення України у зону свого впливу. Заява російського президента про захист Чорноморським флотом українського суверенітету за своєю риторикою і змістом нагадує його вислови дворічної давнини, до Помаранчевої революції. Російське керівництво знову повернулося до вимог, на які не знаходило відгуку у “помаранчевих” урядів: наприклад, синхронізації вступу до СОТ, вступу України до НАТО, узгодженого з російськими інтересами, пролонгації договору про базування Чорноморського флоту в Криму, участі росіян у приватизації стратегічних об’єктів авіаційної, енергетичної галузей.

На порядку денному – створення газового альянсу

Про рішучість Росії свідчить також пропозиція Валерія Язева, голови комітету Державної Думи РФ з енергетики, про створення газового альянсу між Україною, Білоруссю, Росією, Узбекистаном, Туркменистаном і Казахстаном. Озвучений депутатом Держдуми проект Кремля повністю вписується в прагнення Росії стати впливовим глобальним гравцем завдяки власним енергоресурсам і контролю над транзитними потужностями і ресурсами пострадянських держав. Незабаром можна очікувати й активізації процесу навколо створення Єдиного економічного простору, роботу над яким Росія впродовж останнього року занедбала, перевівши увагу на Євразійське економічне співтовариство, яке виключає Україну.

Європейський Союз

Саміт Україна–ЄС: без гучних успіхів і розчарувань

Десятий саміт Україна–ЄС відбувся без гучних успіхів, але й без розчарувань. Серед головних тем саміту – майбутній формат відносин у контексті політичної та економічної ситуації в Україні та перспектив подальшого розширення ЄС. Жодних сенсацій не відбулося: Президент України наполягав на наданні Україні перспективи членства, а європейська сторона була досить стриманою. Добру атмосферу саміту запевнило голову-

вання на ньому від ЄС прем'єр-міністра Фінляндії Матті Ванганена. Фінляндія позитивно ставиться до політики розширення ЄС і ще півтора роки тому мала амбіції розпочати переговори про зону вільної торгівлі з Україною під час свого головування. Однак для початку переговорів Україна не виконала однієї ключової умови — не вступила до СОТ.

На саміті підписано два важливі документи, переговори над якими тривали майже рік: Угода про спрощення видачі віз і про реадмісію осіб. Аж до самого від'їзду Віктора Ющенка було незрозуміло, чи сторони зможуть їх підписати, адже уряд ухвалив рішення про підписання в останню мить.

Угода про спрощення видачі віз для всіх українських громадян передбачає уніфікацію візової процедури в усіх консульських установах країн ЄС і збереження консульського збору на рівні 35 євро. Крім того, окремі категорії громадян отримають пільги у видачі віз. Так, безплатні багаторазові п'ятирічні візи зможуть отримати такі категорії громадян, як офіційні особи центральних і місцевих органів влади, постійні члени офіційних делегацій, журналісти, батьки чи діти громадян України, які проживають на території Євросоюзу на законних підставах, а також бізнесмени — за плату. У категорії осіб, яким оформлятимуть однорічні багаторазові візи, — діячі науки і культури, спортсмени, члени екіпажів поїздів, професійні перевізники.

Політичне досягнення угоди — визнання впровадження безвізового режиму для українців як довгострокової мети. Загалом українська угода краща за аналогічну, підписану ЄС з Росією, бо спрощує процедуру видачі віз для ширшої категорії осіб.

Ця Угода заступить усі двосторонні угоди про візовий режим з країнами — членами ЄС, тобто угоди, підписані з країнами Центральної Європи, з якими Україна нині має преференційний візовий режим і безплатні візи. На практиці це означатиме впровадження жорсткіших умов в'їзду до цих країн. Полегшити наслідки від впровадження цієї угоди мають додаткові двосторонні угоди щодо безвізового в'їзду мешканців прикордонних регіонів на означений термін, які Україна має укласти з Польщею, Словаччиною та Угорщиною.

Крім того, Угода про спрощення видачі віз набере чинності лише після її ратифікації Україною та всіма країнами — членами ЄС, що може зайняти від 12 до 18 місяців. На той час країни Центральної Європи вже стануть членами Шенгенської зони. Можна сподіватися, що уряди цих країн, маневруючи в межах приписів спільної консульської інструкції, впровадять сприятливіші умови для отримання шенгенських віз українцями. Польський уряд також розглядає різні варіанти розроблення сприятливішої візової політики до східних сусідів на загальноєвропейському рівні. Лібералізація руху людей буде також предметом наступної поглибленої угоди, що замінить Угоду про партнерство та співпрацю (УПС). Тому підписання цієї угоди є лише першим кроком у впровадженні безвізового режиму.

Угода про реадмісію осіб встановлює чіткі критерії повернення громадян України, які незаконно проживають на території країн — членів ЄС, і нелегальних мігрантів з третіх країн і осіб без громадянства, які потрапили на територію ЄС через Україну. Уряду України вдалося отримати дворічну відстрочку в набранні чинності Угоди про реадмісію стосовно громадян третіх країн та осіб без громадянства, що дасть змогу підготуватися до виконання Угоди. Україна також матиме додатковий рік—півтора за рахунок періоду ратифікації. Крім того, в окремій декларації сторони домовилися про технічну та фінансову допомогу Україні для імплементації Угоди.

Сторони підписали угоди про реадмісію та спрощення видачі віз

Шенгенські візи стануть доступнішими для окремих категорій громадян

Україна отримала дворічну відстрочку у реадмісії громадян третіх країн

У сфері енергетики на саміті не ухвалено конкретних рішень. Напередодні міністр палива й енергетики України Юрій Бойко та Комісар Європейської Комісії з енергетичних питань Андріс Піебалгс підписали спільний звіт про перший рік реалізації Меморандуму про взаєморозуміння між ЄС та Україною щодо співпраці в енергетичній сфері, ухвалений на минулорічному саміті Україна—ЄС². За підсумками фінансованого ЄС дослідження про перспективи використання нафтопроводу “Одеса—Броди” Євросоюз ухвалив рішення продовжувати підтримку цього проекту.

Прогресом у реалізації Меморандуму стало започаткування проектів Twinning у питаннях інтеграції енергетичних ринків та енергозбереження і проектів технічної допомоги, зокрема щодо найкращих комерційних практик ЄС з формування ціни на газ, його транспортування та збереження в умовах вільного ринку. ЄС також затвердив заявку України на членство в транс’європейських електроенергетичних мережах (UCTE), що після виконання Україною відповідних вимог дасть змогу продавати електроенергію до ЄС.

Україна має шанси вступити до СОТ навесні 2007 року

Основним мірилом євроінтеграційних намірів України надалі лишається вступ до Світової організації торгівлі. Перше голосування у Верховній Раді за необхідні законопроекти дає шанси на приєднання України до СОТ у I кварталі 2007 року (див. **ДЕРЖАВНІ РІШЕННЯ**).

Сполучені Штати Америки

Новий уряд засмучує американських інвесторів

Загалом безхмарні від часів Помаранчевої революції відносини України зі США у жовтні затьмарили обурення американських інвесторів антиринковим рішенням уряду про обмеження експорту зерна. Така неприпустима для вільної економіки практика на тлі низьких кредитних та інших рейтингів України негативно відбивається на можливостях американських інвестицій в Україні і не сприяє поліпшенню економічних відносин, де є найбільший потенціал розвитку двосторонніх відносин.

Новий уряд хоче переглянути умови участі американської компанії Vanco International Ltd., яка виграла міжнародний тендер на видобуток вуглеводнів з Прикерченської ділянки Чорноморського шельфу у квітні 2006 року. Кабінет Міністрів не переглядатиме результатів конкурсу, але ухвалив рішення підготувати нову угоду з Vanco про розподіл вуглеводнів, яка більшою мірою враховувала б інтереси України.

Попри не дуже добрий початок співпраці нового уряду з американськими інвесторами, співпраця України і США у сфері енергетики, спрямована на посилення енергетичної незалежності України, лишається одним з найважливіших пріоритетів незалежно від змін урядів. У жовтні Національна атомна енергогенеруюча компанія “Енергоатом” та американська Westinghouse Electric Company приступили до реалізації другого етапу проекту “Кваліфікація ядерного палива для України”, фінансованого урядом США.

Під час проекту українській стороні має бути передано технології проектування ядерного палива й активних зон, ліцензування ядерного палива і виконання аналізу безпеки реакторних установок. У майбутньому Україна зацікавлена у переході з програми підтримки до співпраці на комерційних засадах, про що заявив новий керівник НАЕК “Енергоатом” Андрій Дер-

² У звіті міститься результат роботи п’яти спільних робочих груп щодо ядерної безпеки, транзиту та постачання вуглеводнів, реформування енергоринку, інтеграції ринків електроенергії та газу, питань енергоефективності, зміни клімату та відновлюваних джерел енергії.

кач. Після закінчення проекту, який дасть змогу поліпшити стандарти безпеки українських АЕС, ця американська кампанія може стати альтернативним постачальником ядерного палива в Україну, яке зараз монопольно постачає російська компанія "ТВЕЛ".

ДЕРЖАВНІ РІШЕННЯ

Газові домовленості

24 жовтня 2006 року в Москві підписано угоду про закупівлю ЗАТ “УкрГаз-Енерго” в RosUkrEnergo AG середньоазійського природного газу для постачання українським споживачам на 2007–2011 роки в обсязі не менш як 55 млрд. м³ на рік за ціною 130 дол. США за 1 000 м³ 2007 року.

Ціна газу в 130 дол. США встановлюється на кордоні України та Росії і, ймовірно, становитиме 180–200 дол. США за 1 000 м³ для конкретних промислових підприємств залежно від встановленого рівня рентабельності ЗАТ “УкрГаз-Енерго” і з урахуванням ПДВ і вартості транзиту газу територією України.

**Україна
отримуватиме газ
за найнижчою
в Європі ціною...**

Безперечним досягненням угоди є те, що згідно з її умовами Україна отримує найдешевший газ в Європі. Збільшення ціни на газ до 130 дол. США за 1 000 м³ проти 95 дол. США за 1 000 м³ 2006 року помірно та дає змогу споживачам поступово адаптуватися до ринкових цін.

Високий споживчий попит та інвестиції, у тому числі ті, що спрямовуватимуться на модернізацію виробництва та зниження енергомосткості економіки, великою мірою дадуть змогу компенсувати негативні наслідки від підвищення ціни на газ і підтримувати високі темпи розвитку економіки.

Підвищення ціни на газ призведе до погіршення сальдо поточного рахунку платіжного балансу на 1,7–1,9% ВВП³, що, утім, не критично в умовах високого рівня резервів НБУ та надходження великих обсягів іноземних інвестицій. Вищі ціни на газ негативно вплинуть на прибутковість компаній та не дадуть змоги досягти суттєвого сповільнення темпів зростання споживчих цін і цін виробників. Утім, зростання цін споживачів і виробників буде трохи нижчим, аніж 2006 року⁴.

**...проте
втрачає частину
внутрішнього ринку**

Негативним наслідком від укладення зазначеної угоди є те, що Україна продовжує втрачати контроль над внутрішнім ринком газу, головним оператором на якому стає комерційна структура з іноземним капіталом. На відміну від попередніх років закупівлю газу здійснює комерційна структура ЗАТ “УкрГаз-Енерго”, українська частка в якій становить лише 50%. Це означає, що 50% прибутку від роздрібної реалізації газу на території України, які раніше отримувала НАК “Нафтогаз України” і які могли використовуватися для реалізації державної політики, надходитимуть іноземним акціонерам.

Підвищення цін на імпортований газ відбувається на тлі незмінних ставок за транзит російського газу до Європи українською територією, які є найнижчими в Європі⁵.

**Україна потребує
радикального
зниження
енергомосткості**

Набагато вищий рівень цін на газ в Європі означає, що подальший перегляд ціни для України невідворотний. Тому стратегічним завданням уряду має бути ефективне використання наявного проміжку часу, коли ціна

³ Оцінка базується на тому, що обсяг ВВП становитиме 612,1 млрд. грн. за середньорічного валютнообмінного курсу на рівні 5,3 грн./дол. США, а обсяги імпорту газу становитимуть 55–62 млрд. м³.

⁴ За нашою оцінкою, зростання споживчих цін 2007 року становитиме 9%, цін виробників – 9,5%.

⁵ Плата за транспортування 1 000 м³ газу на відстань 100 км становить 1,6 дол. США.

в Україні набагато нижча, для здійснення модернізації промислових об'єктів, житлово-комунального господарства, інакше це призведе до важких довгострокових наслідків і суттєво знизить конкурентоспроможність економіки.

Вступ до Світової організації торгівлі

Вступ до СОТ до кінця 2006 року було проголошено урядом Віктора Януковича одним з головних пріоритетів. Однак темпи просування у цьому напрямі впродовж перших місяців були занадто повільними, що спонукало Президента подати власні проекти законів до Верховної Ради. Внаслідок паралельного подання законопроектів деякі з них представлені у двох ідентичних варіантах. Усіх їх розглянули профільні комітети та водночас поставили на голосування.

Досягненнями уряду в просуванні до СОТ стали:

- Проведення консультацій із зацікавленими сторонами, переважно асоціаціями виробників. Більша прозорість законотворчого процесу сприяла кращому розумінню бізнесом вимог СОТ. Чітке розуміння безпеліційності вимог СОТ стримувало протекціоністські настрої виробників.
- Проведення парламентських слухань, на яких уряд представив наслідки вступу в коротко- та довгостроковій перспективі, оголосив про завершення підготовки законопроектів і запевнив про налагодження взаємодії з Верховною Радою. Слухання виявили, що всі політичні сили схвалюють вступ до СОТ, тому можна очікувати на швидке та безболісне ухвалення таких законів.

Водночас уряд припустився низки помилок:

- Низьке інформаційне супроводження процесу підготовки законопроектів (наприклад, непояснення збільшення їхньої кількості) і неспроможність обґрунтувати відстрочення парламентських слухань. Це викликало підозри у навмисному затягуванні вступу до СОТ.
- Відсутність чіткого переліку потрібних проектів законів, внаслідок чого в офіційних заявах урядовців і депутатів досі фігурує різна кількість проектів: від 16, поданих Президентом, до 21.
- Подання Кабінетом Міністрів законопроектів, ідентичних зареєстрованим раніше Президентом. Це призвело до довшого розгляду законопроектів у профільних комітетах Верховної Ради та сповільнило процес адаптації законодавства.

За наступні два дні після парламентських слухань депутати ухвалили в першому читанні 11 з 21 законопроектів. Той факт, що кожен законопроект ухвалено конституційною більшістю⁶, ще раз свідчить про важливість питання для країни та реальність намірів політичних сил “всебічно сприяти” вступу України до СОТ. Щоправда, комуністи відступили від своєї останньої позиції: змінивши після формування коаліції власне ставлення до СОТ з “категорично проти” на “згодні за умови захисту національного виробника”, вони однак за старою звичкою не підтриму-

Конкуренція між урядом і Президентом добре впливає на вступ до СОТ

Уряд зробив прозорішим законотворчий процес...

... але погано організував роботу в парламенті

Парламент ухвалив 11 з 21 законопроектів у першому читанні...

⁶ Кожен законопроект набрав від 374 до 400 голосів народних депутатів. Представники всіх фракцій, крім фракції комуністів, майже одноставно голосували “за”.

вали запропонованих змін, у тому числі й тих, що стосуються суто технічних питань⁷.

Мотиви підтримки законодавчих змін опозиційними та коаліційними партіями були різними. Якщо “Наша Україна” та БЮТ голосували за виконання своїх передвиборних обіцянок, то Партія регіонів і СПУ прагнули спростувати звинувачення в затягуванні процесу вступу та продемонструвати цілковиту відданість цій ідеї.

**...однак легкого
ухвалення законів
не буде**

Незважаючи на оптимістичний початок, очікувати швидкого та легкого ухвалення законопроектів загалом не можна: представники коаліції вже заявили, що не згодні з частиною законопроектів, однак беззаперечно голосуватимуть за них у першому читанні з тим, щоб “відчутно доопрацювати” їх до другого читання.

Хоча вступ до СОТ до кінця 2006 року вже технічно неможливий⁸, прискорення темпів розгляду законопроектів у парламенті збільшує шанси України вступити до СОТ у I кварталі 2007 року. Однак поки що не відомо, як саме змінюватимуться законопроекти у другому читанні, скільки часу потребуватиме їхнє доопрацювання та чи матимуть нові редакції підтримку більшості в парламенті.

Відхилення Верховною Радою пакета антикорупційного законодавства

**Парламент
не підтримав
антикорупційної
ініціативи
Президента**

Верховна Рада не ухвалила пакет антикорупційних законів, внесених Президентом. З шести законопроектів парламент ухвалив лише три, що стосувалися ратифікації двох міжнародних конвенцій і додаткового протоколу до однієї з них (Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції, Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією та Додатковий протокол до неї). Однак на ратифікацію міжнародних договорів Верховна Рада дала згоду із застереженням, що вони наберуть чинності тільки після увідповіднення українського законодавства про боротьбу з корупцією до міжнародних норм, тобто ухвалення іншої частини антикорупційних законів, запропонованих Президентом.

Інші три президентські законопроекти всупереч висновкам Головного науково-експертного управління Верховної Ради не було навіть прийнято за основу. Парламент направив їх на повторне перше читання, тобто фактично відхилив⁹.

Ми вважаємо, що законопроекти хоча й містять певні вади, цілком придатні для прийняття за основу у першому читанні та подальшого вдоско-

⁷ Наприклад, проект закону про внесення змін до Закону “Про зовнішньоекономічну діяльність” пропонує змінити терміни “квота антидемпінгова”, “ліцензія антидемпінгова”, визначає основи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, описує ліцензування експортних операцій та умови заборони експорту певних товарів.

⁸ Для завершення процесу вступу України до СОТ необхідно, крім ухвалення 21 законопроекту, підписати двосторонні протоколи з Тайванем та Киргизстаном, а також завершити Звіт Робочої групи.

⁹ Усі фракції коаліції майже одноставно проголосували за направлення на повторне перше читання, до них більшою мірою долучилася і БЮТ. Голосування “Нашої України” не консолідоване і відрізняється від проекту до проекту. Приблизно половина фракції підтримала рішення коаліції направити антикорупційні ініціативи Президента на повторне перше читання.

налення в комітетах. Завдяки цим законопроектам можна було б створити нову систему боротьби з корупцією в Україні.

Відхилення Верховною Радою ініціативи Президента ілюструє конфлікт між главою держави та парламентсько-урядовою коаліцією. Якщо протистояння між Президентом і Кабміном щодо членства України у СОТ призвело до похвалення законопроектної ініціативності Кабінету Міністрів, то до позитивної реалізації внутрішньополітичних пріоритетів конкуренція між двома центрами впливу не призводить. Крім того, реалізація антикорупційної ініціативи Президента зачіпає інтереси народних депутатів та урядовців.

Антикорупційні ініціативи Президента, окрім проектів законів про ратифікацію зазначених конвенцій, містять пропозиції суттєвих реформ у царині протидії корупції. Один із законопроектів передбачає зміни до кримінального та адміністративного законодавства України для збільшення відповідальності за корупційні дії. Президент запропонував суттєво розширити коло суб'єктів корупційних дій, охопивши не лише державних службовців, а й "тих, хто фактично виконує надані державою владні функції" (приватні аудитори, приватні нотаріуси, експерти, адвокати, арбітражні керуючі та ін.).

До Кримінального кодексу мусить бути внесено окремий розділ, яким встановлюється відповідальність за корупційні дії юридичних осіб, наприклад, за "комерційний підкуп". Зміни до Кодексу про адміністративні правопорушення регулюють відповідальність за підкуп службових осіб, незаконне сприяння фізичним чи юридичним особам, незаконне входування до складу правління чи інших керівних органів суб'єктів господарювання.

Іншим законодавчим актом, проектом закону "Про засади запобігання та протидії корупції", Президент пропонує замінити чинний нині Закон "Про боротьбу з корупцією" та закласти нову систему протидії корупції в Україні. Законопроект деталізує коло суб'єктів корупційних дій: пропонується врегулювати можливість притягнення до відповідальності керівників політичних партій, громадських організацій, які фінансуються з державного бюджету, помічників народних депутатів.

Суттєво обмежуються можливості політичних діячів займатися іншою оплачуваною діяльністю. Передбачено встановлення жорсткого фінансового контролю за суб'єктами корупційних дій, зокрема, щодо декларування доходів і витрат, відкриття рахунків в іноземних банках. Президент пропонує запровадити механізм антикорупційної експертизи законопроектів і врегулювання конфлікту інтересів (суперечності особистих і публічних інтересів особи, що зумовлює невиконання чи неналежне виконання нею повноважень). Контроль за діяльністю органів виконавчої влади щодо боротьби з корупцією пропонується покласти на Раду національної безпеки та оборони.

Загалом законопроект посилює роль Президента, надаючи йому вагомий повноваження з питань боротьби з корупцією. Законопроектом передбачається проведення спеціальної перевірки осіб – претендентів на посади, пов'язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування у порядку, визначеному Президентом. Така перевірка вже закріплена Указом Президента, однак її законодавче врегулювання зробило б цей механізм дієвішим.

Очевидно, цей механізм став одним із чинників, які унеможливили ухвалення "антикорупційного пакета" в теперішніх політичних умовах. Та-

***Рішення Верховної
Ради політичне***

***Президент
запропонував нову
систему протидії
корупції:...***

***...збільшити
відповідальність
і коло суб'єктів
корупційних дій...***

***...запровадити
антикорупційну
експертизу
законопроектів***

***Роль Президента
у боротьбі
з корупцією
була б посилена***

***Боротьба з корупцією
поширюється
і на бізнес***

кий механізм перевірки став би суттєвим інструментом боротьби в руках Президента і посилив би його вплив на політичний процес. Хоча мотиви такої законодавчої ініціативи Президента зрозумілі, перевіркою державних службовців на корумпованість мав би опікуватися незалежний орган, а не Президент і підпорядковані йому структури.

Окремим законопроектом пропонується врегулювати відповідальність юридичних осіб за корупційні дії – визначити, які саме дії осіб приватного права корупційні (пропонування або дача хабара посадовій, службовій особі державного органу або органу місцевого самоврядування; підкуп особи, яка не є посадовою, службовою особою державного органу або органу місцевого самоврядування, але виконує надані законом владні повноваження; “комерційний підкуп”). Відповідальність за ці дії має встановлювати Кримінальний кодекс та Кодекс про адміністративні правопорушення.

Незважаючи на те, що пакет антикорупційних законопроектів має певні юридичні вади, він міг би стати важливим кроком уперед у боротьбі з корупцією, оскільки містить ефективні механізми протидії корупційним діям. Вочевидь, причиною відхилення законопроектів стало їхнє авторство – суб’єктом їхньої ініціативи є Президент, який міг би реально втілити пропоновані норми в життя, очоливши боротьбу з корупцією в Україні, що могло би дати йому високі політичні дивіденди.

ЕКОНОМІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Зростання ВВП у січні–вересні становило 6,2%. Прискорення ВВП триває з початку року і підтримується такими чинниками:

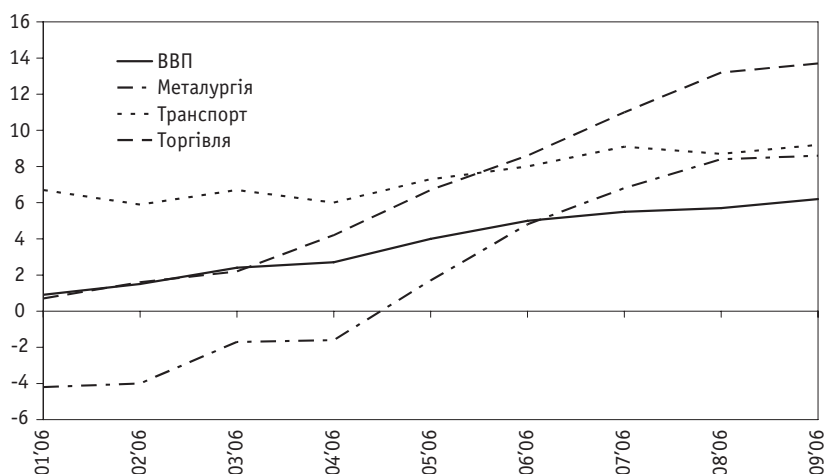
- сприятлива кон'юнктура на зовнішніх ринках чорних металів¹⁰;
- високий споживчий попит, зумовлений стрімким зростанням реальних доходів населення. У першому півріччі 2006 року зростання кінцевих споживчих витрат домашніх господарств становило 19,8% проти відповідного періоду 2005 року, що фактично відповідає темпам зростання реальних доходів громадян;
- висока інвестиційна активність¹¹.

Зростання відбувається майже в усіх секторах економіки. Найвищі темпи спостерігаються в транспорті, торгівлі, будівництві, що зумовлює структурні зміни в економіці і збільшення частки сфери послуг з відповідним зменшенням частки промисловості.

Єдиний сектор, в якому відбувається скорочення обсягів виробництва, – сільське господарство. Зменшення обсягів випуску у січні–вересні становило 2,2% і зумовлюється передусім скороченням виробництва в рослинництві¹².

Графік 1. Зростання ВВП і основних галузей економіки

% кумулятивної зміни

Джерело: Держкомстат

У вересні відбулося суттєве зростання споживчих цін. Індекс споживчих цін зріс за місяць на 2%, що зумовлюється передусім:

- Зростанням тарифів на регульовані послуги. У вересні відбулося підвищення на 25% тарифів на електроенергію для населення. На

Прискорення зростання ВВП триває

У вересні суттєво прискорилося інфляція

¹⁰ Упродовж II кварталу 2006 року індекс цін на чорні метали в ЄС зріс на 8,8%.

¹¹ Валове нагромадження основного капіталу в першому півріччі 2006 року зросло на 9,5%.

¹² Виробництво продукції рослинництва в січні–вересні 2006 року скоротилося на 6,5% проти січня–вересня 2005 року.

регіональному рівні тривав процес перегляду тарифів на житлово-комунальні послуги.

- Відновленням зростання цін на продовольчі товари після тривалого періоду дефляції у березні—серпні 2006 року.

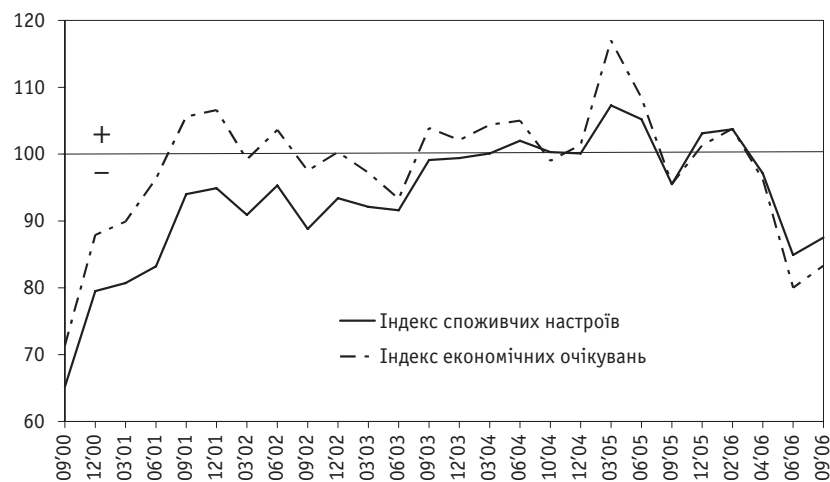
Попри це зростання споживчих цін залишається помірним. З початку року ІСЦ зріс на 5,9%, а в річному вимірі його зростання становить 9,1%. Адміністративне зменшення цін на газ для населення¹³ та спад цін на світових ринках нафти у вересні—жовтні сприятимуть уповільненню темпів зростання ІСЦ до кінця року.

Зростання цін на імпортований газ у січні, у поєднанні зі стрімким зростанням цін на світових ринках металів, зумовило суттєве підвищення цін виробників в III кварталі. Упродовж III кварталу індекс цін виробників зріс на 5%, що відповідає темпам його зростання за все перше півріччя. Прискорення зростання ІЦВ у поточному періоді буде одним з головних чинників тиску на зростання ІСЦ у найближчому майбутньому.

Настрої населення залишаються переважно песимістичними

Попри стрімке зростання реальних доходів¹⁴, очікування населення щодо майбутнього песимістичні. Хоча значення індексів споживчих настроїв, економічних та інфляційних очікувань у вересні поліпшилися порівняно з червнем, вони набагато гірші, аніж на початку року. Стрімке погіршення очікувань населення відбулося після парламентських виборів під впливом тривалого безплідного процесу формування парламентсько-урядової коаліції.

Графік 2. Індекс споживчих настроїв

Джерело: *споживчі настрої*

Бюджет за доходами виконується...

У січні—вересні виконання бюджету за доходами становило 102,3% планових показників. Попри досягнення загальних планових показників, ризики невиконання бюджету достатньо високі. Головною проблемою залишається хронічне невиконання планів податкових надходжень, які у січні—вересні становили 95% запланованих.

¹³ З 1 листопада ціни на газ для населення, не призначений для опалення, знижено на 18%, до 339 грн. за 1 000 м³.

¹⁴ У січні—серпні 2006 року реальні доходи населення зросли на 18,9% проти відповідного періоду минулого року.

Найбільші проблеми в податковій сфері – недостатні надходження від податку на прибуток та адміністрування ПДВ. Недостатні надходження від податку на прибуток пов'язані зі зменшенням прибутковості корпоративного сектору¹⁵.

Надходження до бюджету від податку на додану вартість у січні–вересні становили 102,3% плану, проте держава затримує відшкодування ПДВ бізнесу¹⁶, таким чином штучно збільшуючи ресурси бюджету. З іншого боку, суттєво зросла кількість заявок експортерів на відшкодування ПДВ, яка не відповідає темпам зростання експорту і свідчить про намагання бізнесу використати схеми фіктивного експорту для отримання відшкодування ПДВ.

Уряду не вдається залучити достатні обсяги коштів для покриття дефіциту бюджету від приватизації та через облігації внутрішньої державної позики (ОВДП). Головним джерелом покриття дефіциту бюджету 2006 року будуть зовнішні позики¹⁷.

Зовнішньоекономічна кон'юнктура у III кварталі поліпшилася. Високі ціни на зовнішніх ринках чорних металів і суттєве зниження світових цін на нафту¹⁸ у вересні позитивно вплинуть на баланс торгівлі товарами. Зазначені чинники в поєднанні з традиційно великим у III кварталі позитивним сальдо торгівлі послугами та надходженнями від трансфертів зумовлять поліпшення сальдо поточного рахунку платіжного балансу.

Попри сприятливу кон'юнктуру, баланс торгівлі товарами, що є найбільш вагомим чинником впливу на сальдо поточного рахунку, залишається від'ємним. У серпні від'ємне сальдо збільшилося на 0,35 млрд. дол. США і сягнуло 3,6 млрд. дол. США за підсумками січня–серпня¹⁹.

Надходження іноземних інвестицій і позик залишається динамічним. Одне з головних джерел капіталу – корпоративні позики. Найбільші ресурси спрямовуються у фінансовий сектор і підприємства гірничо-металургійного комплексу²⁰.

Доступності зовнішніх позик сприяє поступове зниження у вартості ресурсів премії за ризик. Зниження премії за ризик для першокласних українських корпорацій впродовж року становило більше 1 в.п.²¹, що вели-

...проте проблеми в оподаткуванні залишаються

Зовнішньоекономічна кон'юнктура поліпшилася

Корпоративні позики – одне з головних джерел зовнішнього капіталу

¹⁵ Номінальні фінансові результати підприємств та організацій України у січні–серпні 2006 року фактично залишилися на рівні січня–вересня 2005 року і становили 39,6 млрд. грн. проти 38,8 млрд. грн., що в умовах зростання масштабів економіки та великої інфляції свідчить про зниження прибутковості корпоративного сектору.

¹⁶ У січні–вересні відшкодування ПДВ експортерам становило 89% планових показників.

¹⁷ 15 вересня уряд розмістив 12-річні єврооблігації під 3,5% річних з дисконтом 2,6% на суму 384 млн. швейцарських франків. До кінця року уряд планує розміщення єврооблігацій ще на 1 млрд. дол. США.

¹⁸ У вересні ціна на нафту знизилася до рівня 60 дол. США за барель порівняно з рекордно високою ціною 78,4 дол. США в липні 2006 року.

¹⁹ Згідно з даними Держкомстату.

²⁰ Найбільш великими корпоративними позиками у жовтні є синдигований кредит у 400 млн. дол. США, отриманий ВАТ “Північний гірничо-збагачувальний комбінат” і ВАТ “Центральний гірничо-збагачувальний комбінат”, що контролюються ЗАТ “СКМ”, а також позики, залучені банками Приватбанк і ПУМБ.

²¹ У третьому кварталі 2006 року вартість ресурсів у доларах США становить LIBOR+2,8% проти LIBOR+3,9% рік тому.

кою мірою компенсує зростання вартості кредитних ресурсів на світових ринках. Подальше зниження премії за ризик залежить від змін кредитних рейтингів України²².

Прогноз

2006 року економіка зросте на 5,5%

Ми прогнозуємо зростання реального ВВП 2006 року на рівні 5,5%. Основним чинником зростання ВВП 2006 року буде інвестиційний попит: ми очікуємо, що валове нагромадження основного капіталу зросте на 9%. Зростання ВВП підтримуватиметься збереженням сприятливої кон'юнктури на зовнішніх ринках чорних металів. Зростання обсягів промислового виробництва в Україні становитиме 5%.

Ми очікуємо на подальше зростання надходжень іноземних інвестицій в Україну і прогнозуємо, що чисті прямі іноземні інвестиції 2006 року становитимуть 4,5 млрд. дол. США.

Темпи зростання імпорту 2006 року будуть вищими за темпи зростання експорту, що призведе до формування від'ємного сальдо зовнішньоторгівельного балансу та рахунку поточних операцій. Ми очікуємо, що сальдо рахунку поточних операцій 2006 року буде від'ємним і становитиме -859 млн. дол. США (-0,8% ВВП).

Ми очікуємо сповільнення зростання реальних доходів населення 2006 року до 16% передусім внаслідок зниження темпів зростання зарплат у державному секторі та соціальних виплат.

Індекс споживчих цін зросте на 10,2%

Ми прогнозуємо, що індекс споживчих цін 2006 року зросте на 10,2%. Прискорення інфляції відбувається передусім внаслідок зростання регульованих цін. Уповільнення темпів зростання доходів населення обмежуватиме інфляційні тенденції.

²² У серпні 2006 року Standard&Poor's, а в жовтні – Fitch Ratings підтвердили довгостроковий кредитний рейтинг України в іноземній валюті на рівні BB- з прогнозом “позитивний” (Fitch Ratings) і “стабільний” (Standard&Poor's).

Таблиця 1. Основні макроекономічні показники

Показники	2002	2003	2004	2005	2006			Прогноз МЦПД на 2006 рік
					I–III	I–VI	I–IX	
ВВП, ркз ²² , %	5,2	9,6	12,1	2,6	3,2	5,0	6,2	5,5
ВВП, млн. грн.	225 810	267 344	345 113	424 741	102 027	206 099	350 558	519 200
Валове нагромадження основного капіталу, ркз, %	3,4	22,5	20,5	-0,3	8,2	9,5	...	9,0
Приватне споживання, ркз, %	9,0	10,7	12,5	16,2	19,0	19,8	...	17,0
Державне споживання, ркз, %	-6,7	6,9	1,8	2,7	2,0	4,9	...	5,0
Промислове виробництво, ркз, %	7,0	15,8	12,5	3,1	0,2	3,6	5,5	5,0
Сільськогосподарське виробництво, ркз, %	1,2	-9,9	19,1	0,0	4,0	3,2	-2,8	2,5
Роздрібний товарообіг, ркз, %	15,0	20,5	21,9	23,4	30,3	27,3	25,0	23,0
Експорт товарів FOB, кумулятивна зміна, %	10,4	28,5	41,6	5,0	-4,4	2,1	...	4,0
Імпорт товарів CIF, кумулятивна зміна, %	7,6	35,6	26,0	24,6	30,2	22,1	...	17,0
Сальдо рахунку поточних операцій, \$ млн.	3 173	2 891	6 804	2 531	-743	-782	...	-859
Чисті ПІІ ²³ , \$ млн.	688	1 411	1 711	7 533	662	2 072	...	4 500
Наявні доходи населення, ркз, %	18,0	9,1	19,6	20,1	25,9	20,0	...	16,0
Індекс споживчих настроїв ²⁴	93,4	99,4	100,1	103,1	—	84,9	87,5	—
Середня нарахована заробітна плата, грн.	376,4	462,3	589,6	806,2	918,3	966,9	1 004,1	—
Середня нарахована заробітна плата, ркз, %	18,2	15,2	23,8	20,3	23,6	22,9	21,2	18,5
Безробіття, визначене за методологією МОП, %	10,1	9,1	8,6	7,2	7,9	6,8	...	6,8
Доходи Зведеного бюджету, % ВВП	27,4	28,2	26,5	32,0	35,3	35,0	34,3	34,0
Видатки Зведеного бюджету, % ВВП	26,7	28,4	29,7	33,8	35,0	35,5	33,5	36,5
Сальдо Зведеного бюджету (дефіцит (-), профіцит (+), % ВВП)	0,7	-0,2	-3,1	-1,8	0,4	-0,5	0,7	-2,5
Індекс споживчих цін, %	-0,6	8,2	12,3	10,3	2,7	2,9	5,9	10,2
Індекс інфляційних очікувань населення ²⁵	178,7	186,1	180,0	184,3	—	189,2	181,2	—
Грошова маса МЗ, зміна від початку року, %	41,8	46,5	32,4	54,3	0,6	10,3	21,0	30,0
Офіційний обмінний курс, середній за період, грн./\$ ²⁶	5,332	5,333	5,319	5,1250	5,050	5,050	5,050	5,050

Джерела: Держкомстат, Казначейство, НБУ, МЦПД

²² ркз = реальна кумулятивна зміна.²³ Чисті ПІІ – прямі іноземні інвестиції в Україну мінус прямі інвестиції резидентів України за кордоном.²⁴ Сукупний індекс споживчих настроїв розраховується як середнє арифметичне окремих індексів. Значення індексу можуть змінюватися в межах від 0 до 200. Значення індексу дорівнює 200, коли всі громадяни позитивно оцінюють економічну ситуацію. Індекс дорівнює 100, коли частка позитивних і негативних оцінок однакова. Значення індексу більше 100 означає перевагу позитивних оцінок у суспільстві.²⁵ Значення цього індексу може змінюватися в межах від 0 до 200. Значення індексу дорівнює 200, коли всі громадяни очікують зростання інфляції. Індекс дорівнює 100 в тому разі, коли кількість громадян, які очікують зростання інфляції, дорівнює кількості громадян, які очікують її зниження. Значення індексу більше 100 означає перевагу в суспільстві очікувань щодо зростання інфляції.²⁶ Показники поточного року обчислено як середні за останній місяць зазначеного періоду.

ISSN 1816-7160

Публікацію **політичний коментар** засновано у квітні 2003 року.

Друкований засіб масової інформації **політичний коментар** зареєстровано в Державному комітеті телебачення і радіомовлення України, свідоцтво КВ № 9221 від 30 вересня 2004 року.

Редактор: Наталія Шаповалова.

Експерти: Борис Бордюг, Юлія Вашук, Катерина Малюгіна, Іван Пресняков, Віктор Чумак, Наталія Шаповалова.

Літературний редактор: Надія Цісик.

Ми вдячні за допомогу та поради, які нам надавали консультанти Міжнародного центру перспективних досліджень (МЦПД).

Члени Наглядової ради Міжнародного центру перспективних досліджень не відповідають за оцінки та погляди, висловлені на сторінках публікації.

Хоча Міжнародний центр перспективних досліджень доклав усіх зусиль для забезпечення якості цієї публікації, ані МЦПД, ані його консультанти, ані члени Наглядової ради МЦПД не відповідають за жодні збитки чи шкоду, завдані особі, яка покладалася на цю публікацію, хоч би якою була причина цих збитків чи шкоди.

Щодо отримання публікацій МЦПД просимо звертатися за тел.: (044) 484-4410, e-mail: marketing@icps.kiev.ua.

Дизайн і верстка: Остап Стасюк.

Розповсюджується за передплатою.

Міжнародний центр перспективних досліджень:
вул. Пимоненка, 13а, Київ, Україна, 04050.
Телефон: (044) 484-4400. Факс: (044) 484-4402.
E-mail: office@icps.kiev.ua. Web: <http://www.icps.com.ua>